

**R. P. Thomæ Comptoni Carleton, Cantabrigiensis,
Societatis Jesu, In Collegio Anglicano Leodiensi Sacrae
Theologiae Professoris, Cursus Philosophicus Universus**

Carleton, Thomas Compton

Antverpiæ, M.DC.XCVII.

Disputatio XLVII. In libros Aristotelis de priori Analysisi, seu Resolutione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95656](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95656)

DISPUTATIO XLVII.

In libro Aristotelis de Priori Analyti, seu Resolutione.

SECTIO PRIMA.

Verum discurfus includat essentialiter tres actus vel consistat in sola conclusione.

I.

Suprà d. 7. §. 5. n. 2. dixi expeditissimam viam ad defendendum, Definitionem esse subiectum Attributionis Logicæ, quæque omnem tollat difficultatem, esse, ut dicatur, Discurfum non in duobus vel tribus actibus, sed in solâ conclusione consistere, quo posito, omnia adversariorum argumenta, ex eo præsertim capite deducta, quod Definitio sit pars Demonstrationis, ad nihilum recidunt. Hujus verò probationem hunc in locum dituli.

II.

Prima itaque sententia ait, Discurfum, & præmissas includere & conclusionem: ita P. Hurt. d. 10. log. §. 12. licet n. 84. probabile esse dicat consistere in solâ conclusione: P. Arriaga, d. 15. log. §. 2. & alij.

III.

Secunda sententia affirmat, Discurfum in solis præmissis consistere, & non omnino includere conclusionem: ita recentiores aliqui.

IV.

Dicendum, licet Discurfus essentialiter supponat duos actus judicij (vel unum saltem virtualiter duplicem) ad quos sequatur, est enim essentialiter cognitio habita per medium, & non ob connexionem immediatam extremorum inter se, sed quia intellectus ea prius medio unita vidit in præmissis, licet inquam, actus illos seu præmissas supponat discurfus, eos tamen formaliter non includit, sed in solâ consistit conclusione.

V.

Probatur, Discurfus enim ex S. Thom. 1. p. q. 58. a 3. & Arist. 1. Poster. c. 1. est *Cognitio unius veritatis per aliam, & post aliam* cognitionem; ergo manifestum est Discurfum illam aliam cognitionem, seu præmissas non includere. Confirmatur, affirmant Dialectici omnes cum Aristotele, Discurfum esse *cognitionem illatam seu deductam ex alijs*, sed sola conclusio est ex alijs deducta, præmissæ enim sunt immediata, seu non illata, sed inferentes, ergo. Confirmatur secundò, scientia quæ est quoddam genus Discurfus, est juxta Dialecticos *cognitio evidens habita per principia Demonstrativa*, & simplex qualitas posita in prædicamento qualitatis, ergo hic discurfus non includit formaliter præmissas seu principia, principia enim non habentur, nec causantur ex seipsum.

VI.

Probatur secundò, sequeretur contra communem Philosophorum, esse quatuor modos sciendi. Probatur, conclusio enim ut distincta à præmissis, est modus sciendi diversus à Definitione & Divisione, est enim oratio ignoti manifestativa, seu id clarè explicans quod obscure continebatur in præmissis, connexionem scilicet duorum extremorum inter se, ideo verò, Definitio est modus sciendi, quia clarè explicat quod obscure continetur in actu representante definitum, cum ergo conclusio clarè connexionem duorum inter se manifestet, quæ obscure continetur in unione eorundem cum tertio in præmissis, erit conclusio, modus sciendi: si ergo congre-

R. P. Th. Comptoni Philosophia.

tum ex præmissis & conclusione sit modus sciendi, jam erunt quatuor modi sciendi. Confirmatur, tertia operatio intellectus, in quâ consistit Discurfus, sufficienter distinguitur à primâ & secundâ ex modo tendendi, ut n. i. explicatum est, ergo non est opus ad aggregatum ex tribus actibus recurrere, ut ab ijs distingatur.

Obijcies definitionem syllogismi ab Aristotele Priorum traditam: *Syllogismus est oratio in qua quibusdam positis, aliud necessario sequitur*, ergo secundum Aristotelem, Syllogismus & conclusionem includit & præmissas. Hoc est fundamentum contrariæ sententiæ. Existimo tamen hanc Aristotelis definitionem nihil pro ijs facere, sed confirmare potius nostram sententiam, si rectè intelligatur.

Sensus ergo est, *syllogismus est oratio, in qua &c. ita ut ly in qua referatur ad necessario sequitur*, non ad quibusdam positis, quasi dicat, *syllogismus est oratio, illa probat in qua aliud necessario sequitur*, quibusdam positis, seu præsuppositis. Ex qua explicatione constat, definitionem hanc Aristotelis, nostræ sententiæ favere. Discurfum omnem statuenti in solâ conclusione, in hac enim aliud sequitur, sicque præmissas supponit syllogismus, non includit.

Obijciunt secundò, etymologiam nominis; Discurfus enim est mentalis quidam cursus, unde sicut materialis cursus plures necessario passus materiales requirit, ita mentalis cursus plures requirit passus mentales, seu actus. Sed contra, jam enim & ab autoritate & ratione ostensum est Discurfum plures actus non includere. Deinde pugnaret hæc definitio cum definitione Discurfus supra ex S. Thoma & Aristotele posita, quod sit *cognitio unius veritatis per aliam & post aliam*. Ad etymologiam ergo nominis, non ea semper exactè in rebus servari, quæ etymologia indicat, sic enim misericors servare cundum S. Thomam, est *qui habet misericordiam cor*, id est proportio qui dolorem quandam cordis & compassionem sentit ex aliorum miserijs, & tamen hæc in Deum non cadunt, qui nihilominus est perfectissimè misericors. Sic secundum eundem, *lapis à ledendo pedem dicitur*, quasi *ladipes*, nec tamen lapis omnis pedem lædit, nec quidquid pedem lædit, est lapis. In Discurfu ergo duo passus præsupponuntur, tertius cum constituit.

Addo tandem etymologiam nominis nobis maxime favere, syllogismus enim à *συλλογίζουσι*, dicitur, aptè proinde actum conclusionis significat, illam namque quæ sparsa sunt in præmissis, ratiocinando in unum colligit & connectit, ut ostensum est. Eodem modo responderetur ad id quod obijci possit, nempe ad divisionem illam syllogismorum ac Demonstrationum in diversos modos ac figuras: Dico enim primò latè ibi sumi Demonstrationes, non strictè. Secundò, præmissæ illæ requiruntur quidem ad Discurfum ac Demonstrationem, sed eam non ingrediuntur.

SECTIO

SECTIO II.

*Resolvuntur quædam circa naturam
Discursus.*

I.
*Quinam
utuntur
discursu.*

Quæres primò, quinam utantur discursu? Inprimis certum est Deum Discursu formali non uti, ad hunc enim plures requiruntur actus realiter distincti, qui Deo repugnant. Homines Discursu formali uti certum est, & aliam ex aliâ veritatem deducere. Idem existimo de Angelis, in ijs quæ intuitivè, seu per species proprias non vident, qualia sunt futura contingentia, secreta cordium, & similia.

II.
*An syllogismus
constans pro-
positionibus
falsis
sit bonus.*

Quæres secundò, utrùm syllogismus ex propositionibus falsis compactus, recto tamen ordine dispositis, sit bonus? Ad hanc difficultatem, ut respondeam, quæro ego vicissim quid Syllogismi nomine intelligatur? Si dicas conclusionem intelligi deductam ex propositionibus non rectè solùm dispositis, sed veris, aio Syllogismus illum non esse bonum. Sin verò ad syllogismum aliud non requiras quàm ut præmissæ rectè secundum logicæ præscriptum ordinentur, syllogismus ille est bonus, unde Aristoteles Demonstrationum exempla in litteris statuit, ut *omne A est B, sed omne C est A, ergo omne C est B.* Vel, si mavis, distingue, & dic syllogismum illum esse malum physicè, logicè bonum, utpote qui in materiâ peccet, non in formâ.

III.
*Ad discursum
ut plurimum
requiruntur
duæ præmissæ.*

Ex dictis infero, ad Discursum regulariter loquendo necessarios esse tres actus, duos ad eum prærequisitos, tertium in quo formaliter consistit. Regulariter inquam loquendo, nam ideo assentimur veritati objectivæ, & extrema aliqua connectimus in conclusione, seu Discursu, quia illa videmus connexa cum uno tertio in præmissis, ut e.g. ideo dicimus in conclusione, *ergo Petrus est animal*, quia antea habuimus hos actus, *omnis homo est animal, Petrus est homo*, unus enim horum actuum solus ad hoc non sufficeret. Si verò totum hoc, nempe, *omnis homo est animal, & Petrus est homo*, dicatur unico actu, non video cur conclusio, *ergo Petrus est animal*, quæ inde deduceretur, non foret discursus, hic enim extrema non uniuntur, seu identificantur inter se immediatè, sed quia identificabantur, vel videbantur unita uni tertio in aliquo actu præcedente, qui actus æquivaleret duobus qui idipsum separatim dicerent.

IV.
*Aliud est
cognoscere
unum in
alio, aliud
ex alio.*

Inferitur secundò, aliud esse unum cognoscere ex alio, aliud cognoscere in alio. Primum, si propriè loquamur, fit per discursum strictè dictum, cum scilicet per diversos actus unum deducimus ex alio. Secundum est cum effectus cognoscitur in causâ, vel objectum in actu, hoc modo, *hæc visio est visio albedinis, hæc actio est productio ignis*, qui actus nullum est dubium, quin competant Deo & Angelis, cum omnis actus comprehensivus sit huiusmodi.

V.
*Deus non
magis cog-
noscendo
discursus
hominum
discursus,
quam cog-
noscendo
eorum erro-
res, errat.*

Dices, cum homo quispiam discurret, Deus videt omnes illius actus, & objecta illa cognoscit, scitque quo ordine & modo unum deducat ex alio, quidni ergo discurret? Contrâ, sic Deus suo actu cognoscit errores hominum, perperam tamen hinc quisquam intulerit errare Deum, sicut nec ex eo quòd Deus cognoscat actus imperfectos aliorum, sequitur ipsum res illas cognoscere imperfectè. Respondeo itaque, ideo non discurrere Deum, quia discursus, saltè formalis, ut antea dixi, plures necessariò requirit actus realiter inter se distinctos. Cognitio ergo Divina dici poterit Discursus eminentialis,

quòd per unicum actum perfectissimo modo cognoscatur quidquid homo cognoscit per plures. Dici etiam potest cognitio Divina quæ unum cognoscit in alio, Discursus virtualis.

Infero tertio, non videri improbabile unum in nobis dari actum posse, qui totum syllogismum objectivum repræsentet, sicut Angelus eodem actu, quamvis modo longè perfectiore, essentiam cognoscit, & passionem, causam & effectum. Hic autem actus vocari similiter poterit discursus virtualis, vel eminentialis.

Definitionem syllogismi, & vim syllogisticam principijs illis intrinsecam dici de omni, dici de nullo, & Quæ sunt eadem uni tertio, sunt eadem inter se, divisionem item discursus in quinque illa membra, Syllogismus, Enthymema, Dilemma, Exemplum, & Quæ sunt Inductionem, quæ hic à nonnullis tractantur, tradidi in Introductione disp. 7.

SECTIO III.

*Utrum ad cognitionem eliciendam necessaria
sit cognitio reflexa de bonitate
consequentia.*

Præmissæ sunt causæ conclusionis, unde præmissæ formales esse debent ejusmodi quæ vim habeant inferendi conclusionem, quæ nimirum intentionalem cum eâ habeant connexionem, nec sufficiunt quævis præmissæ disparatæ. Inter præmissas verò objectivas, & conclusionem objectivam, aliquo modo debet esse identitas, cum vis syllogistica, ut in Introductione dixi, magnâ ex parte illo nitatur principio, *Quæ sunt eadem uni tertio, sunt eadem inter se.* Quævis ergo præfens est, utrum dum quis in mente præmissas habet rectè dispositas, actum habere debeat reflexum, quo cogitet conclusionem rectè ex illis inferri; vel utrùm habitis præmissis, sine ulterioris reflexione elicere possit conclusionem.

Conclusio: universim loquendo ad eliciendam conclusionem non requiritur, ut in actu signato reflectat quis, & cogitet conclusionem rectè ex præmissis illis deduci: ita Hurt. d. 7. de anima, l. 5. Arriaga d. 13. log. l. 3. Oviedo conc. p. log. p. 2. n. 4. & alij.

Probatur, indies enim experimur nos inter arguendum conclusionem varias elicere sine illo huiusmodi actu reflexo, ergo non est ad hoc necessarius. Confirmatur primò, non enim una sola, sed multæ requirerentur reflexiones, deberet enim quis reflectere præmissas esse tales, quales esse deberent, nempe vel universales, vel universalem alteram, alteram particularem, esse in tali modo & figurâ, medium terminum esse adæquatè distributum in alterâ ex præmissis, non esse æquivocum & alia huiusmodi, hæc inquam omnia considerari deberent, si in actu signato per reflexionem cognoscendum esset hic & nunc rectè inferre conclusionem ex præmissis, cum tamen manifestâ experientiâ indies compertum sit, huiusmodi reflexiones plerumque non fieri, imò ægrè, nec nisi magnâ cum difficultate fieri posse.

Probatur secundò, voluntas fertur in objectum, illud amando, absque eo quòd præcedat cognitio reflexa de bonitate illius objecti, seu quæ in actu signato dicat, hoc objectum est bonum, sed quæ simpliciter tantummodo proponat objecti bonitatem: ita in præsentia, ut eliciatur conclusio, non requiritur ut in actu signato per actum reflexum dicatur, hæc præmissæ vim habent inferendi hanc conclusionem, sed sufficit

sufficit ut earum vis proponatur, & ea proposita intellectum in actu exercito determinat ad eliciendam conclusionem.

V. Ratio verò à priori est, quia nulla est necessitas ponendi huiusmodi actum reflexum, ergo non est ponendus. Antecedens probatur, iudicium identitatis extremorum cum medio intellectum sufficienter determinat in actu exercito ad eliciendam conclusionem, seu ad uniendam extrema illa inter se, cum sit lumine naturæ notum ea quæ sunt eadem uni tertio, eadem esse inter se. Confirmatur, intellectus absque ullâ aliâ determinatione assentitur præmissis, ergo à fortiori assentiri poterit conclusioni si determinetur à præmissis, præbendo enim assensum illis, præbet virtualiter assensum conclusioni, præsertim cum in præmissis objectivis contineatur realiter objectum conclusionis.

VI. Dices primò; actus conclusionis hoc dicit ita esse quia aliud est, ergo reflectere debet intellectus unum in alio contineri. Distinguo antecedens, dicit hoc ita esse quia aliud est in actu signato, nego antecedens; in actu exercito, concedo: hoc est, dicit ita esse quia antea in præmissis dicit aliud, in quo hoc continetur, ita esse, non tamen dicit ita esse formaliter quia aliud est, ita ut hoc totum ingreditur actum conclusionis. In hoc syllogismo, exempli gratiâ, *omnis homo est animal, Petrus est homo, ergo Petrus est animal*, conclusio non dicit explicitè & in actu signato, *Petrus est animal quia omnis homo est animal & Petrus est homo*, ita ut totum hoc repræsentet & significet, sed solum dicit *Petrus est animal*, licet verum sit ideo hoc dicere intellectum, quia antea dixerat omnem hominem esse animal, & Petrum esse hominem. Sicur contingit in actu voluntatis respectu actus intellectus, nam ideo vult quispiam objectum aliquod, quia illud apprehendit, non tamen ita ut in actu quasi signato feratur actus voluntatis in objectum quia est apprehensum, sic enim apprehensio, objectum esset partiale illius actus voluntatis, quod tamen est falsum, solum enim est conditio ut objectum ametur.

VII. Dices secundò; cognoscitur in conclusione quid tenet se ex parte objecti, sed illatio tenet se ex parte objecti, ergo illatio illa cognoscitur. Omisâ majori, nego minorem, illatio enim illa, seu ergo tenet se tantum ex parte actus, & denotat actum illum conclusionis deduci ex præmissis, seu esse conclusionem: ex parte autem objecti nihil planè est, nec repræsentatur nisi extrema illa & unio, quæ eodem planè modo se habent, sive cognoscantur per actum conclusionis, sive per alium quemcunque; idem enim planè videt Angelus repræsentari ex parte objecti, cum quis dicit *Petrus est animal*, sive producat hanc propositio immediatè, sive sit conclusio ex his præmissis deducta, *omnis homo est animal, Petrus est homo*.

VIII. Dices tertio; 1. Poster. c. 2. docet Aristoteles scientiam esse cognitionem rei per causam, & quod illius sit causa, & quod aliter se habere non possit. Respondeo, definire illic Aristotelem sententiam à priori, ad quam habendam ponitur in præmissis causa, in conclusionem effectus: illa autem verba, & quod illius sit causa, evidentiam significant, quia cognitio effectus deducitur ex cognitione causæ in præmissis habitâ. Ultima autem verba certitudinem denotant, quia ita determinatur à præmissis intellectus ad assensum conclusionis, ut firmitudine illi adhæreat.

IX. Dices quartò; sæpe concessis præmissis dubitare nos de illatione conclusionis, ergo hoc fit defectu actus reflexi. Respondeo primò, propterea addidi in conclusione, *universum non requiri*, esto fortè in aliquo casu, cum non plene penetrantur præmissæ, re-

R.P. Th. Comptoni Philosophia.

quiri possit actus reflexus, in modis præsertim imperfectis, quos ob minorem quam habent claritatem, reducere solemus ad perfectos. Secundò dico, etiam in his, postquam quis est affectus & perfectè callet regulas logicas, elici conclusionem sine hæsitatione ullâ, vel actu reflexo.

Hic solum noto, sicut supra d. 31. s. 2. dixi, licet per actum abstrahentem fiat universale, ut tamen sit aptum usibus logicis, requiri comparantem; sic in præsentia, licet elici actus conclusionis possit non cognitis omnino præmissis formalibus, (excitare enim hæc ad actum conclusionis possunt, licet non cognoscantur, sicut visio, appetitum excitat, & intellectus voluntatem) ut tamen actus conclusionis sit propriè logicus, id est, ut sciatur deductus ex præmissis, in hoc, vel illo modo & figurâ, requiritur actus reflexus.

SECTIO IV.

Verum assensus conclusionis includat formaliter assensum præmissarum.

Quod aliis verbis proponi à nonnullis solet, utrum actus conclusionis attingat objectum præmissarum. Et certè in aliquo sensu non est dubium quin attingat, nam cum objectum conclusionis sit saltem inadæquatè idem cum objecto præmissarum, conclusio attingens objectum suum, aliquid saltem objecti præmissarum attingat necesse est.

Mihi tamen non indiscriminatim admittendum videtur, quod à quibusdam recentioribus passim sine exceptione ponitur, nempe objectum præmissarum & conclusionis esse semper idem. Hoc, inquam, si sermo sit de objecto adæquato præmissarum, mihi videtur falsum, primò quia præmissæ sæpe sunt universales, conclusio particularis, ut in *Baralypton, Epesmo, & Darapii*. Deinde ex eisdem præmissis diversæ frequenter inferuntur conclusiones, & quæ objecta contineant realiter distincta, quod tamen implicaret, si objectum conclusionis esset adæquatè idem realiter cum objecto præmissarum, nam quæ sunt eadem uni tertio, sunt eadem inter se, hæc autem objecta non sunt idem inter se, ergo nec cum uno tertio, seu cum objecto præmissarum; antecedens constat in *Barbara & Baralypton*, quæ easdem habent præmissas, & universum contingere hoc videtur in omni modo directè simul concludente & indirectè, ut in hoc syllogismo in *Celantes*, *Nullum peccatum est appetendum, omne homicidium est peccatum, directè ergo nullum homicidium est appetendum, indirectè, ergo nullum appetendum est homicidium*, quæ diversæ sunt objecta, ut constat.

Ad summum ergo hoc verum est in syllogismis expositivis, seu constantibus ex singularibus, in aliis verò solum hoc sensu communiter, quod continetur objectum conclusionis in objecto præmissarum, ac proinde habeant se objecta illa tanquam includens & inclusum. Undè licet objectum conclusionis inveniat semper in præmissis, non tamen è contrà; conclusio enim non continet adæquatè objectum præmissarum, sed tantum inadæquatè. Deinde medium quod semper est in præmissis, nunquam poni debet in conclusione, ergo non formaliter & adæquatè idem est objectum conclusionis & præmissarum.

Status igitur præsentis controversiæ est, utrum ut actus conclusionis dicatur esse propter præmissas, & sit actus discursivus, ut in hoc vel simili syllogismo.

X. Ut actus conclusionis sit propriè logicus, requiritur actus reflexus.

I. Actus conclusionis aliquo modo attingit objectum præmissarum.

II. Objectum præmissarum & conclusionis non est semper idem.

III. In syllogismis tantum expositivis, obiecta illa sunt adæquatè idem.

IV. Status præsentis controversiæ.

mo, omne sensibile est vivens, omnis homo est sensibilis, dicitur Conclusio in actu signato hoc totum, ergo omnis homo est vivens, quia omne sensibile est vivens, & omnis homo est sensibilis, vel utrum sufficiat, ut, habitis in mente præmissis, feratur propter illas intellectus in actu exercito in conclusionem, & hoc solum dicat, omnis homo est vivens.

V. Prima sententia est Ruvij, 1. post. c. 1. q. 6. Fonseca 1. Met. c. 1. q. 4. Vallij 1. post. d. 1. p. 2. q. 5. Arriagæ dist. 13. Log. sec. 4. subf. 2. Oviedo Cont. 9. Log. p. 3. nu. 4. & aliorum, qui aiunt conclusionem attingere objectum præmissarum.

VI. Secunda & vera sententia affirmat actum conclusionis non attingere objectum præmissarum. Ita P. Suar. 3. p. d. 54. l. 5. Vafq. 1. 2. d. 33. c. 3. & 4. Hurt. de Ani. l. 7. & multi ex recentioribus.

VII. Probatur primò, experientià enim constat nos ejusmodi actus conclusionis non elicere, nec enim ex his præmissis, omne sensibile est vivens, equus est sensibilis, hanc conclusionem deducimus, ergo equus est vivens, quia omne sensibile est vivens, & equus est sensibilis, imò si quis conclusionem talem elicere vellet, non sine difficultate id præstaret, ut conanti constabit, cum tamen conclusio ultro sequatur, imò necessariò, licetque facillimè & sine omni difficultate.

VIII. Secundò, juxta Aristotelem & Dialecticos omnes, medium ingredi non debet conclusionem, ergo syllogismus in quo conclusio attingit objectum præmissarum, est contra artem syllogisticam. Dices, loqui ibi Dialecticos de syllogismo tantum vocali. Contrà, gratis hoc dicitur, cum nulla probabili affertur ratio possit, cur illud non æquè in syllogismo mentali defectus sit, ac in vocali. Confirmatur, syllogismus vocalis ad exprimendum mentalem ordinatur tanquam illius imago, ergo si mentalis ista omnia dicat interius, vocalis, ut sit fidelis mentis interpret, idem dicere debet exterius.

IX. Confirmatur secundò, syllogismus vocalis est veluti exemplar quoddam, ad cujus similitudinem formari debet mentalis, sicut domus in tabellâ vel chartâ delineata respectu domus veræ, ergo si exemplar habere non debeat medium in conclusione, nec illud habere debet id quod ad illius similitudinem conficitur. Confirmatur tertio, si semper in mente medius terminus sit in conclusione, ad quid tanta cura ne sit in voce? cum voces, ut dixi, ad mentis conceptus exprimentendos ordinentur.

X. Tertio probatur, hæ sunt diversæ veritates cognoscibiles, Petrus est homo, & Petrus est homo quia omne risibile est homo, & Petrus est risibilis, sciri enim potest Petrum esse hominem, & illa alia veritas ignorari. Item propositio hæc, Petrus est homo, ex variis præmissis deduci potest, ergo illarum objectum non includit. Imò aliquando contingit conclusionem esse articulum fidei, rationes, ex quibus hæc & nunc deducitur, non esse.

XI. Quarto sequeretur, hanc propositionem, Christus est homo, aliquando esse falsam, si nimirum deducatur ex alterâ vel utrâque præmissâ falsâ, ut si dicat quis, omnis substantia est homo, Christus est substantia, ergo Christus est homo, Sensus enim esset, Christus est homo quia omnis substantia est homo, quod est falsum, Et eodem modo sequeretur, hanc propositionem Deus est Trinus & unus, esse subinde falsam.

XII. Aliqui magis expeditam viam defendendi conclusionem attingere objectum præmissarum putant esse, ut dicant conclusionem facere sensum conditionatum.

Contrà primò, ergo nullus actus conclusionis facit simpliciter scire, sensus namque hujus conclusionis syllogismi in Barbara, omnis virtus est expetenda, omnis pietas est virtus, ergo omnis pietas est expetenda,

sensus, inquam, esset, omnis pietas est expetenda, si scio si condicionalis, non facit scire simpliciter.

XIV. Contrà secundò, propositiones hæreticæ frequenter essent veræ, ut in hac conclusione Nestorij, Quisquis habet duas naturas, habet duas personas, sed Christus habet duas naturas, ergo Christus habet duas personas, hæc propositio secundum hunc respondendi modum esset vera, sensus enim esset, Christus habet duas personas, si quisquis habet duas naturas, habeat duas personas: hæc propositio, ut constat, est vera.

XV. Contrà tertio, sic enim per conclusionem nihil unquam disceremus, veritates enim istas conditionatas omnes antea norunt, quis enim novit Petrum esse animal, si omnis homo sit animal, & Petrus homo, & sic de cæteris; sicque nullus esset discursus, qui nimirum est progressus à noto ad ignotum. Contrà quarto, hoc enim non minus est contra experientiam, quàm præcedentiâ. Contrà quinto, medium etiam ingrederetur conclusionem, & pleraque, quæ contra priorem respondendi modum posita sunt, hic recurrunt. Contrà sexto, nam non posset explicari conclusio in syllogismo constante propositionibus conditionatis.

SECTIO V.

Argumenta contententia actum conclusionis attingere objectum præmissarum.

Notandum, duplex esse objectum formale, seu motivum, alterum terminativum & intrinsecum, seu quod ab actu aliquo verè & propriè attingitur, ut, in actu contritionis & charitatis, Divina bonitas dicitur objectum formale terminativum, & quod attingitur ab illo actu. Alterum est objectum formale extrinsecum & solum impulsivum, quod scilicet non attingitur ab illo actu, quale est objectum præmissarum respectu conclusionis. Ad hoc ergo ut objectum conclusionis sit objectum materiale respectu objecti præmissarum, non requiritur ut objectum præmissarum attingatur immediate & intrinsecè (saltem iteratò, de hoc enim procedit questio) sufficit enim quod objectum præmissarum sit objectum extrinsecè impulsivum.

Obijciens primò; assentior conclusioni propter præmissas, ergo objectum conclusionis attingit objectum præmissarum. Distinguo antecedens, assentior conclusioni propter præmissas tanquam propter objectum extrinsecum, seu per alios actus cognitivum (sermo est de præmissis objectivis) concedo antecedens; tanquam propter objectum intrinsecum, seu per hunc actum cognitivum, nego, & nego consequentiam.

Obijciens secundò; electio medij, voluntas e.g. sumendi potionem attingit intrinsecè sanitatem, seu finem ob quem illa potio sumitur, ergo & actus assentientis conclusioni attingit intrinsecè objectum præmissarum. Nego consequentiam; objectum enim conclusionis habet in se sufficientem veritatem ut terminet per se actum, at verò medium illud bonitatem non habet nisi in ordine ad finem, est enim bonum utile quâ tale, sicut ergo solum est in ordine ad aliud, ita in ordine solum ad aliud est appetibile.

Obijciens tertio; visio fertur in lucem & colorem, & utrumque attingit intrinsecè; actus item fidei non in rem revelatam tantum, sed in ipsam etiam revelationem.

*Obij. visio-
nem termi-
nari imme-
diatè ad lu-
cem & co-
lorem.*
lationem fertur tanquam in objectum formale in-
trinscicum, ergo & actus conclusionis fertur intrin-
secè in objectum præmissarum, cum præmissæ sint
lumen & objectum formale respectu conclusio-
nis.

*V. Resp. posse
objectum
conclusionis
solum cognos-
ci, non tam-
en colorem
videri sine
luce.*
Respondeo negando consequentiam. Disparitas
est, quia color non est omnino objectum visus nisi
luci conjunctus: at verò objectum conclusionis cog-
noscitur per se & independentè à præmissis: quando
verò cognoscitur propter præmissas, sufficit
quod intellectus per eas illuminetur, & quasi robo-
retur ad inferendam conclusionem, licet objectum
ipsum præmissarum non attingatur per actum con-
clusionis, hoc enim sufficit ad incursum, ut nimirum
sit cognitio unius veritatis per aliam, & post aliam, quod
sufficiens habetur, licet conclusio intrinsecè non
terminetur ad objectum præmissarum.

*VI. Differentia
inter actum
subiecti & con-
clusionis.*
Actus etiam fidei tendere intrinsecè debet in te-
stimonium divinum, cum sit immediata illius acce-
ptatio: at verò conclusio est cognitio essentialiter
mediata, ergo non est opus ut tendat in objectum
præmissarum. Addo multos dicere non esse ad actum
fidei necessarium ut immediatè & intrinsecè ten-
dat in testimonium divinum, sed sufficere quod
sit actus qui essentialiter pendet ab aliis actibus,
in quibus divinum testimonium præviè proponi-
tur.

*VII. Intellectus
non solum
non necessa-
rio attingit
in conclusio-
ne objectum
præmissa-
rum, sed
vix in præ-
sente potest.*
Obijes quartò; intellectus, quando elicit actum
conclusionis, habet omnia requirita ad assentiendum
objecto præmissarum & conclusionis, ergo cum sit
potentia necessaria, actu illo & objectum conclu-
sionis attinget, & præmissarum. Contrà, manifestè
enim experientià constat contrarium, imò tantum
abest ut necessariò hoc fiat, ut non nisi labore sum-
mo & conamine id homines præstent. Respondeo
itaque, licet ex imperio voluntatis possit hoc intel-
lectus cum difficultate præstare, non tamen esse ei
vim naturalem insitam ut hoc faciat, multò minus
necessariò præstet. Sicut dum quis plura simul vo-
mina, vel carmen aliquod in mente habet, licet im-
perio voluntatis possit verba illa ordine inverso, vel
retrogrado recitare, non tamen id sine labore fece-
rit, nec connaturali vi intellectus. Nec ad hæca-
lià opus est probatione, quàm quotidianà expe-
rientià.

VIII.
Obijes quintò; particula *ergo* denotat conclu-
sionem repræsentare objectum præmissarum. Hinc
objectioni satisfiet sectione sequente, num. 5.

SECTIO VI.

*Inferuntur quedam circa naturam
conclusionis.*

*I. Conclusio
nequit esse
sine præmis-
sis.*
Dicendum, licet conclusio esse nequeat sine præ-
missis, potest tamen intellectus assentiri obje-
cto conclusionis per actum qui non sit conclusio.
Prima pars probatur, quia conclusio essentialiter est
quid consequens, nam *ly ergo* denotat deductionem
illius ex aliis. Confirmatur, conclusio est cognitio
mediata essentialiter, cum sit essentialiter discursus,
ergo non potest esse immediata, nec elici nisi cum
dependentià à præmissis, seu *per aliam & post aliam*
cognitionem: cognitio enim discursiva est illa quæ
habetur non ob immediatam extremorum con-
nexionem inter se, sed quia antè unita videbantur cum
medio.

*II. Assentiri
tamen pos-
sumus ob.*
Secunda pars conclusionis probatur, nam ubi
quis per crebros actus conclusionem in materià ali-
quâ particulari exercuerit, postea experitur se sine
actualibus præmissis elicere actus circa objectum il-
lud.

R. P. Th. Comptoni Philosophia.

lius conclusionis: imò actum circa objectum illud
quod antea erat objectum conclusionis, ponimus
subinde pro præmissâ in alio syllogismo. Confirma-
tur & explicatur: sicut per actum iudicii relinquitur
in intellectu species illius objecti, quod iudicium re-
præsentat, per quam speciem postea sine apprehen-
sione præviè elicit actus iudicii circa illud objectum;
ita ex crebris actibus conclusionum relinquitur spe-
cies circa illud objectum, quæ excitata absque eo
quod excitetur species præmissarum, elicit actus cir-
ca objectum conclusionis, licet nullus tunc eliciatur
actus circa objectum præmissarum.

Dices, conclusio secundum nos connotat præmis-
sas essentialiter, ergo illas vel formaliter, contra supe-
rius dicta, vel virtualiter includit. Nego consequen-
tiam, sic enim actio essentialiter connotat causam,
quam tamen non includit. Imò hinc sequitur, sicut
actio non continet, sed continetur in causâ, ita con-
clusionem non continere præmissas sed in iis conti-
neri. Attingit ergo conclusio ut dixi objectum præ-
missarum inadæquatè tantum, non adæquatè.

Hinc infero primò, conclusionem nec divinitus
vel esse, vel reproduci posse sine præmissis actu tunc
in mente existentibus. Hoc probant rationes nume-
ro primo allatæ.

Infero secundò, solutionem objectionis in fine
sect. præcedentis positæ. Dico itaque particulam *ergo*
denotare quidem conclusionem esse essentialiter con-
clusionem, & habere modum tendendi diversum ab
omni actu, qui non est conclusio: hic verò modus
tendendi sufficienter salvatur ex eo quod actus con-
clusionis elici non possit, nisi intellectus per præ-
missas antè cognitâs ad actum illum determinetur.
Ad hoc autem sufficit quod extrinsecè à præmissis
pendeat, seu quod præcedere debeant illæ, repræ-
sentantes connexionem extremorum cum medio,
quod in actu qui non est conclusio, non requiri-
tur.

SECTIO VII.

*In quo genere cause præmissæ concurrant ad
conclusionem.*

QUOD aliquo modo concurrant præmissæ ad
conclusionem, est manifestum, conclusio enim,
ut dixi sect. præcedenti, essentialiter ab iis pendet,
cum sit essentialiter conclusio, seu actus ab aliis de-
ductus. Eo ergo instante existere in intellectu de-
bent præmissæ quo elicitur conclusio, quod enim
antea fuerint perinde est quoad hoc instans, atque si
nunquam fuissent. Quæstio ergo præsens est, utrùm
concurrant ad conclusionem in genere causæ forma-
lis, informando scilicet intellectum, & merè repræ-
sentando objectum, sicut apprehensio ad iudicium
concurrit, & cognitio ad amorem, vel etiam physicè
simul cum intellectu concurrente, tamquam com-
principia conclusionis effectiva.

Prima sententia ait, præmissas formales efficien-
ter cum intellectu concurrere ad actum conclusionis:
hoc insinuare videtur Vasq. 1. p. d. 4. n. 24. tenet Ru-
vius, & multi ex recentioribus.

Secunda & vera sententia affirmat præmissas in
genere causæ tantum formales ad conclusionem con-
currere, illuminando scilicet intellectum, & objectum
proponendo seu approximando, nec alium earum
concursum esse necessarium: ita Val. 1. 2. d. 2. quæst.
4. p. 2. Hurt. d. 7. de Ani. f. 8. Arria. d. 15. Log. f. 5. est-
que communior inter recentiores opinio.

Ratio est, quia nulla apparet necessitas statuendi
hujusmodi concursum effectivum præmissarum re-
spectu

*sect. conclusio
nis per
actum, qui
non sit con-
clusio.*

*III. Conclusio
continetur,
non continet
præmissas.*

*IV. Nec divini-
tus esse po-
test sine præ-
missis.*

*V. Particula
Ergo de-
notat pecu-
liarè modum
tendendi a-
ctus.*

*I. Status quæ-
stionis.*

*II. Prima sent.
est eas con-
currere ef-
ficien-
ter.*

*III. Secunda, &
vera in ge-
nere causæ
formalis.*

IV.

*Ratio est
quia nulla
est necessitas
concurfus
effectivus.*

specu conclusionis, cum intellectus à præmissis illuminatus & directus vires habeat sufficientes ad conclusionem ex præmissis deducendam, ergo gratis concursus ille statueretur in præmissis. Confirmatur ex celebri illo dicto quod ex S. Augustino desumptum approbant Philosophi omnes, *ex objecto & potentia paritur notitia*, ergo intellectus instructus specie objecti virtutem habet sufficientem ad conclusionem eliciendam, ergo supervacaneus est in hoc genere concursus Præmissarum.

Ad tres formalitates in actu sufficientes sunt duo principia effectiva.

Dices; in conclusione tres reperiuntur formalitates, intellectus, imaginis, & illationis, sicut ergo primæ formalitati assignamus intellectum, secundæ speciem, seu objectum rationem principia effectiva, quidni tertiæ suum etiam assignemus principium effectivum? Respondeo, ad tertiā illam formalitatem non requiri novum principium effectivum, sed sufficere intellectum præmissis illuminatum, intellectus enim in se virtutem habet non intelligendi solum, sed inferendi, est enim per se formaliter discursivus; unde duabus illis formalitatibus in objecto, intellectus scilicet & illationis seu discursus duplex respondet formalitas in intellectu, vis scilicet intellectiva, & discursiva. Alioqui singulis formalitatibus conclusionis, vitalitati scilicet, spiritualitati, & reliquis singula assignari deberet principia realiter distincta, sola ergo formalitas imaginis requirit distinctum principium, quia hæc peculiariter respicit objectum.

Nec ad primam conclusionem concurrunt præmissæ effectivæ.

Dices secundò; ad primam saltem conclusionem concurrunt præmissæ effectivæ, nam necesse datur species conclusionis. Nego antecedens, sed sufficiunt species objecti præmissarum, cum etiam sint species objecti conclusionis, ut dictum est.

Nec obstat quod præmissæ producant effectivum speciem sui.

Dices; præmissæ producant effectivè in intellectu speciem sui, ergo & eodem modo producere possunt conclusionem. Nego consequentiam, primò quia nulla hujus rei est necessitas, cum intellectus informatus specie, & à præmissis illustratus vim ad hoc habeat sufficientem, ut in primâ objectione ostensum est. Deinde minus est producere speciem quam conclusionem, ut patet in actibus tum intellectus tum voluntatis, qui species semper sui producant, alios verò actus intellectus vel voluntatis non efficiunt.

Concurrunt præmissæ ut rationes formales extrinsecè determinantes.

Concurrunt ergo ad conclusionem præmissæ tanquam rationes formales extrinsecè determinantes, quæ proinde aliquo modo ad causam efficientem reduci possunt, cum quicquid ex parte causæ efficientis se tenet, efficiens dici à Philosophis soleat, licet verè & physicè ad effectum non concurrat; quo sensu Aristoteles consultorem, & Philosophi approximationem ad efficientem causam reducant, licet nec consultor in operis executionem, nec approximatior in ignem productum physicè influat. Hoc, & nihil aliud volunt S. Thomas & Aristoteles dum præmissas asserunt esse causas conclusionis effectivæ, nempe reductivè.

SECTIO VIII.

An posito assensu præmissarum necessitetur intellectus ad assentiendum Conclusioni.

1. Necessitas quoad præsens duplex est, quoad specificationem, & exercitium.

Necessitas quoad præsens duplex est, quoad specificationem altera, altera quoad exercitium. Prima, cui opponitur *libertas contrarietatis*, est, cum quis in eo statu est constitutus, ut licet possit omnem actum suspendere, si tamen velit actum elicere, elicere eum in tali determinatâ specie actus debeat: quâ de causâ necessitari dicitur quoad specificationem, seu spe-

ciem actus. Si quid, verbi gratiâ, proponatur ut bonum finitum sine ullâ ratione mali, voluntas licet possit actum omnem circa objectum illud suspendere, si tamen in illud ferri velit, debet ferri actum amoris elicendo, non odij. Necessitas quoad exercitium, cui opponitur *libertas contradictionis*, tunc contingit, cum quis omnem cohibere actum non potest, sed aliquem necessariò debet circa objectum propositum elicere. Sic beati in cælo rapiuntur ad amandum Deum clarè visum, idque non ita solum, ut non possint illum odisse, sed ut necessariò amare eum debeant, nec cessare ab amore possint, cum bonum infinitum clarè visum voluntatem, etiam quoad exercitium, rapiat in amorem sui. Quod idem contingit in potentiis vitalibus naturaliter agentibus, ut visu, & reliquis voluntati non subiectis.

Prima conclusio: posito assensu præmissarum, necessitatur intellectus quoad specificationem, seu ad speciem actus circa conclusionem, id est, non potest intellectus in eo casu elicere actum contrarium, vel contradictorium præmissis. Est communis: ratio est manifesta, quia intellectus nec positivè dissentire ab eo potest quod evidenter proponitur ut verum, nec judicare aliquid esse simul & non esse: sed hoc faceret si concessis præmissis negaret conclusionem, ergo: Minor probatur, quia quibus præmissas concedit, virtualiter concedit conclusionem, nam qui expressè dicit aliqua esse unita uni tertio, virtualiter dicit illa unita esse inter se. Confirmatur ex definitione syllogismi ab Aristotele traditâ, nempe, *esse rationem in qua, quibusdam positâ, aliud necessariò sequitur ex eo quod hæc sint*, ergo saltem hoc habere verum debet quoad specificationem. Hoc etiam verum videtur, licet præmissæ sint solum probabiles, imò & falsæ, si pro veris & certis admittantur.

Secunda conclusio: si posito assensu præmissarum, voluntas se habeat negativè, id est, nullum eliciat actum, intellectus necessitabitur ad exercitium circa conclusionem. Ita Hurtid. 7. de An. f. 4. Arria. d. 1. 5. Log. f. 6. & alij. Ratio à priori est, quia intellectus est potentia naturalis seu necessaria, ergo operatur necessariò quando potest; sed positâ in intellectu præmissis, cum jam habeat omnia ad eliciendam conclusionem requisita, potest eam elicere, ergo necessariò elicit. Confirmatur, intellectus evidenter videt in præmissis aliqua duo esse identificata cum uno tertio, ergo non potest non judicare per actum conclusionis esse illa identificata inter se, cum sit lumine naturæ notum, ea qua sunt eadem uni tertio, esse eadem inter se. Hinc etiam infero, eodem instante intellectum elicere actum conclusionis quo habet præmissas, est enim causa naturalis, ergo quocunque instante potest operari, operatur necessariò, sed eo instante operari potest; tunc enim omnia habet ad operandum requisita, ergo tunc operatur.

Tertiâ Conclusio: si posito assensu præmissarum, non potest voluntas suo in intellectum imperio eum cohibere, quò minus eliciat actum conclusionis: ita auctores citati. Ratio est primò, quia intellectus, ut dixi, est agens necessarium, quod positâ omnibus requisitis non potest non operari. Secundò, præstito assensu præmissarum, tam evidenter sequitur conclusio, ac positâ apprehensione terminorum in primis principis sequitur eorum assensus, sed voluntas hunc assensum cohibere non potest, ergo nec assensum conclusionis. Tertio, positâ efficace intentione finis, sequitur necessariò mediorum necessariorum electio, ergo & conclusio positâ præmissis, cum hæc ad eam non minus determinent, quàm intentio ad electionem.

Obijcies primò; intellectus juxta Aristotelem 1. Polit. c. 3. despoticè subest imperio voluntatis, ergo effi-

II. Posito assensu præmissarum necessitatur intellectus ad specificationem.

III. Si voluntas se habeat negativè, voluntas necessitatur etiam tunc intellectus quoad exercitium.

Eodem instante elicitur conclusio, quod minus habet præmissas.

IV. Non potest in hoc casu voluntas cohibere intellectum quò minus eliciat conclusionem.

V.

In quibus actibus intellectus de specie sub sit voluntati.
 efficere potest voluntas ut conclusionem hic & nunc eliciat. Nego consequentiam, subjectio enim intellectus respectu voluntatis relucet in actibus obscuris & probabilibus, non in evidentibus, efficere enim potest voluntas ut intellectus relicto clariore & magis probabili, minus clarum & minus probabile amplectatur, non tamen ut rei omnino claræ & evidenti assensum non præbeat.

VI.

Non tamen determinatur intellectus in eo casu nisi ad aliquam conclusionem in determinat.
 Obijcies secundò; ex iisdem præmissis diversæ inferri subinde possunt conclusiones, ut in *Barbara*, ubi directa inferitur conclusio, & universalis, & in *Baralipon*, ubi ex iisdem præmissis inferitur conclusio indirecta & particularis; ergo hic intervenire debet determinatio voluntatis; ergo etiam efficere hic potest voluntas ut ab omni actu cesset. Respondeo primò, quidquid sit de aliis; negando ultimam consequentiam, sicut licet opus sit determinatione voluntatis ut quis hoc potius loco sit quam illo; efficere tamen non potest voluntas ut aliquis sit in nullo. Respondeo secundò, in illo casu eam producendam conclusionem quæ connaturalius sequitur, quod si utraque æquè connaturaliter sequatur, dico producendum iri ambas.

VII.

Aliud est de actu voluntatis respectu fidei, aliud respectu actus scientifici.
 Obijcies tertio; requiritur à Theologis pia affectio ad assensum fidei, ergo idem dicendum de conclusionem. Contrà, hoc nimium probat, si enim non posset intellectus conclusionem ex præmissis evidentibus deducere sine inclinatione voluntatis assentiri;

quod tamen est aperte falsum, cum conclusio necessariò sequatur. Dico itaque fidem esse obscuram, sicque nil mirum si requiratur inclinatio aliqua voluntatis, quamvis si actus fidei deducatur ex præmissis, non requiratur pia affectio ad conclusionem, sed solum ad præmissam illam quæ dicit objectum illud esse à Deo revelatum.

VIII.

Obijcies quartò; datur habitus conclusionis, ergo conclusio non sequitur necessariò ex præmissis, ad quid enim principium facilitans, ubi est necessitas? Quintò; imperat voluntas potentia loco-motiva pro libitu, ergo & intellectui. Sextò; experientia constat posse nos, etiam posito assensu præmissarum, non elicere actum conclusionis. Ad quartum dico, non usque adeo certum esse dari in intellectu habitus à speciebus distinctos. Deinde, si datur huiusmodi habitus, est ut intellectus ab habitu adjutus, minorem in conclusione elicendâ vim & conatum adhibeat. Ad quintum negatur consequentia, potentia enim loco-motiva cum non sit cognoscitiva, non habet unde aliunde determinetur, intellectus autem ad conclusionem determinatur à præmissis. Ad sextum, nulla datur ejusmodi experientia, & rationes, ut vidimus, validæ afferuntur in contrarium. Ex nullo ergo capere evincitur posse voluntatem, stante præmissarum assensu, intellectum cohibere quò minus actum conclusionis eliciat.

In certum est deur nec ne habi ritus conclusi onis.

DISPUTATIO XLVIII.

In libros Aristotelis de Posteriori Analysi, seu de Demonstratione.

SECTIO PRIMA

Quid, & Quotuplex sit Demonstratio.

Socrates negavit omnem scientiam.
 Negavit Demonstrationem & Scientiam cum Academicis Socrates, negavit Plato: ille nihil omnino sciri posse asserens, hic scire nostrum aliud esse nihil affirmans quam reminisci, nihilque unquam nos de novo addiscere, sed quæ animæ in primâ ejus creatione indita erant, recordari pronuntiabat. Omnem proinde scientiam aiebat nobis esse congenitam, sed sopitam quodammodo, & quibusdam veluti tenebrarum involucribus tectam & abditam, donec illucescente paulatim ratione, rerumque tandem experientiâ accedente, excussæ quædam, quæ in animâ prius latebant, scintillæ sese menti ostenderent, nec tamen ullam in eâ notitiam novam progignerent, sed earum, quas antea noverat, rerum, memoriam refricarent. Facilitatem itaque omnem & felicitatem ingenij in reminiscentiâ stutuebat, eoquæ acutiorem esse mentis aciem dictitabat, non quò promptius rei alicujus scientiam acquireret, sed quò celerius, quæ dudum noverat, in mentem denuò revocaret. Plato proinde dum memoriam extolleret, ingenium non deprimebat modò, sed penitus ab hominibus tollebat, reque dicebat, quod in ore multorum tunc temporis versabatur, ingeniosum juxta ac memorem esse neminem posse. Hoc ergo somnio relicto, ad veritatem, & Demonstrationis naturam, ac proprietates explicandas accedamus.

Plato scire nostrum dicebat solum esse reminiscientiam.

Plato memorem extolens tollebat ingenium.

Dicendum itaque primò cum Aristotele hic & Philosophis omnibus, Demonstrationem dari. Ratio est, quia experimur varia nos in dies addiscere, ergo scientia nostra non innata, sed labore & industriâ per discursum est acquisita, scientia autem discursiva habetur ex præexistenti cognitione, sicque, quibusdam positis, ex iis aliud deducimus: actus autem ille quo formaliter illud & evidenter inferimus, est Demonstratio, ergo datur Demonstratio.

I. Dari Demonstrationem certam esse.

Dicendum secundò, Demonstratio, juxta Aristotelem hic l. i. c. 2. est syllogismus faciens scire, seu syllogismus certus & evidens. Unde excluditur à ratione demonstrationis & scientiæ propriè dictæ syllogismus Theologicus, cujus cum altera semper præmissa sit de fide, & consequenter obscura, conclusio evidens esse non potest, sicque nec est scientia propriè, nec Demonstratio.

II. Demonstratio est syllogismus certus, & evidens.

Dividitur ab Aristotele Demonstratio in Demonstratorem Quia, & Propter quid, quæ divisio invocata est, & essentialis. Demonstratio propter quid, seu à priori, est cum aliquid per causam, ut existentiam lucis per solem, vel per quasi causam, ut eternitatem Dei per illius Immutabilitatem, aut voluntatem

III. Dividitur Demonstratio in Demonstratorem Quia, & Propter quid.